

Avaleht>Kohtuasja algatamine>Vahendus>Vahendus ELi liikmesriikides

Vahendus ELi liikmesriikides

Prantsusmaa

Miks mitte lahendada oma vaidlus kohtusse pöördumise asemel vahendamise teel? Tegemist on vaidluse kohtuvälise lahendamisega, mille puhul vahendaja aitab vaidluse pooltel kokkuleppele jõuda. Prantsusmaal on valitsus ja õigusvaldkonna spetsialistid vahendusmenetluse eelistest teadlikud ning seadusandja soovib tungivalt seda kasutada.

Kellega ühendust võtta?

Prantsusmaal puudub kesk- või valitsusasutus, kes reguleeriks vahendaja kutseala.

Puudub ka ametlik riiklik vahendamist käsitlev veebisait. Siiski on veebisaidil <https://www.justice.fr/r%C3%A9gler-vos-litiges-autrement> ja [äriühingute vahendaja avaliku teenistuse](#) veebisaidil olemas vahendust käsitlev rubriik või [haldusvahenduse kohta](#) veebisaidil.

Iga apellatsioonikohus avaldab tsiviil-, sotsiaal- ja kaubandusajades tegutsevate vahendajate nimekirjad. Need nimekirjad kehtestati 18. novembri 2016. aasta seaduse nr 2016-1547 (21. sajandi kohtusüsteemi ajakohastamise kohta) artikliga 8. Eelkõige kohtunike teavitamiseks mõeldud nimekirju võib mis tahes viisil jagada ka menetlusosalistega. Nendega saab tutvuda asjaomaste apellatsioonikohtute veebisaitidel.

Millises valdkonnas on vahenduse kasutamine lubatud ja/või kõige tavalisem?

Pooled võivad vaidluse esitada vahendamiseks igal ajal ja kõigis õigusvaldkondades, v.a valdkondades, mis kuuluvad „avaliku korra normide“ alla.

Vahendusmenetlust ei saa kasutada näiteks selleks, et hoiduda kõrvale abiellu või abielulahutust reguleerivatest imperatiivsetest sätetest.

Vahendust kasutatakse eri valdkondades, näiteks järgmistes:

naabritevahelised vaidlused

üürileandjate ja üürnike vahelised vaidlused

perevaidlused

inimestevahelised vaidlused organisatsioonides

äriühingutevahelised vaidlused lepingu täitmisel või muus konfliktiolukorras

äriühingute ja pangandussüsteemi vahelised vaidlused

vaidlused riigihangete üle või vaidlused riigiasutuste, avaliku sektori asutuste või kohalike asutustega.

Milliseid reegleid tuleb järgida?

Vahenduse kasutamine

8. veebruari 1995. aasta seadusega nr 95-125 kohtute korralduse ning tsiviil-, kriminaal- ja haldusmenetluse kohta võeti Prantsuse õigusesse üle vahendusmenetlus tsiviilajades.

16. novembri 2011. aasta määrusega nr 2011-1540 võeti Prantsusmaa õigusesse üle ELi direktiiv 2008/52/EÜ. Direktiiviga kehtestatakse raamistik, mille eesmärk on kolmanda isiku ehk vahendaja abil hõlbustada vaidluste rahumeelset lahendamist poolte vahel. Määrusega laiendati direktiivi sätete ulatust nii, et lisaks piiriülesele vahendusmenetlusele oleks hõlmatud riigisisene vahendustegevus, välja arvatud selliste vaidluste puhul, mis on seotud töölepingutega või mis käsitlevad riigi ainupädevuses olevat haldusõigust.

Kõnealuse 16. novembri 2011. aasta määrusega muudeti ka 8. veebruari 1995. aasta seadust, et kehtestada üldine vahendusraamistik. Selles määratleti vahenduse mõiste, kirjeldati tingimusi, millele vahendaja peab vastama ning kinnitati konfidentsiaalsuse põhimõtet, mis on vahendusmenetluse eduka läbiviimise pant.

Alates 2010. aastast pakub vabariigi presidendi dekreediga ametisse nimetatud ning majandus-, rahandus- ja majandusministrile alluv äriühingute vahendaja avaliku ja erasektori sidusrühmadele tasuta ja konfidentsiaalset vahendusteenust. Nii osaleb vahendaja avaliku huvi eesmärgil alternatiivsete vaidluste lahendamise meetodite väljatöötamises. Vahendaja poole võib pöörduda äriühingutevaheliste vaidluste, lepingu täitmise või muu konfliktiolukorra või riigihankega seotud vaidluste või riigiasutuste, avaliku sektori asutuste või kohalike asutustega tekkinud vaidluste korral.

Kõigele lisaks sisaldab halduskohtumenetluse seadustik osa, mis käsitleb poolte või kohtu taotletud haldusvahendust (vt artikkel L. 213-1 jj).

Kokkuleppeline vahendus

Pooled võivad otsustada konsulteerida vahendajaga omal algatusel. Selleks ei pea nad kohtusse pöörduma.

Igal juhul võivad pooled, kes on pöördunud vaidluse lahendamiseks kohtusse, vastastikusel nõusolekul kasutada siiski vaidluse lahendamiseks rahumeelseid vahendeid ja pöörduda vahendaja poole.

Kohtulik vahendusmenetlus

Kui kohtusse on esitatud hagi, võib asja arutav kohus poolte nõusolekul määrata kolmanda isiku eesmärgiga pooled ära kuulata ning võrrelda ja vastandada nende seisukohti, et vaidlus lahendada (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 131-1).

Samuti võib kohus perekonnaõiguslikes küsimustes vanema hooldusõiguste kasutamist või abielulahutusega seotud ajutisi meetmeid hõlmavates erivaldkondades suunata pooled osalema vahendusmenetlust tutvustaval teavituskohutimisel, mis on pooltele tasuta ja mille tulemusena ei saa määrata mingeid karistusi (tsiviilseadustiku artiklid 255 ja 373-2-10).

23. märtsi 2019. aasta seadusega nr 2019-222 aastate 2018–2022 programmitöö ja kohtusüsteemi reformi kohta lisati tsiviilseadustiku artiklisse 373-2-10 kohtuotsusejärgne vahendusmenetlus:

„[kui] pooled ei jõua kokkuleppele, püüab kohus neid lepitada.

Selleks et aidata vanematel vanema hooldusõiguse teostamises kokku leppida, võib kohus soovitada neil kasutada vahendusmenetlust, välja arvatud juhul, kui on väidetud, et üks vanem on teise vanema või lapse suhtes vägivaldselt käitunud. Kui vanemad on vahendusmenetlusega nõus, võib kohus selleks määrata perevahendaja, sealhulgas vanema hooldusõiguse teostamise kohta tehtavas lõplikus otsuses.

Kui ei ole väidetud, et üks vanem on teise vanema või lapse suhtes vägivaldselt käitunud, võib kohus saata vanemad ka perevahendaja juurde, kes teavitab neid vahendusmeetme eesmärgist ja käigust.“

Ka haldusajades võib kohus teha ettepaneku kasutada vahendust: „kui vaidlusi lahendab halduskohus või teise astme halduskohus, võib kohtukolleegiumi esimees poolte nõusolekul määrata vahendusmenetluse, et püüda jõuda nende vahel kokkuleppe saavutamiseni“ (halduskohtumenetluse seadustiku artikkel L. 213-1). Samad reeglid kehtivad kõrgeima halduskohtuna tegutsevas riiginõukogus (halduskohtumenetluse seadustiku artikkel L. 114-1).

Vahendamismäärus

Kui kohtusse on esitatud hagi ja pooled ei ole vahendusmenetluses kokku leppinud, „võib kohus anda neile korralduse kohtuda vahendajaga, kelle ülesandeks on teavitada neid vahendusmeetme eesmärgist ja kulust kohtu määratud aja jooksul (...)“ (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 127-1).

„Kohustuslik“ vahendus

Hiljutised muudatused õigusaktides on muutnud vahendusmenetluse kasutamise Prantsusmaa õiguse järgi teatavatel juhtudel kohustuslikuks.

18. novembri 2016. aasta seaduse nr 2016-1547 (21. sajandi kohtusüsteemi ajakohastamise kohta) artikliga 7 kehtestati 11 kohturingkonnas katseliselt nõue püüda enne kohtu poole pöördumist leida lahendus perevahendusmenetluse teel. Katse pidi algset lõppema 2019. aasta lõpus, kuid seda pikendati 31. detsembrini 2020 ja seejärel kuni 31. detsembrini 2022.

Igaüks, kes soovib perekonnakohtu otsust või mõnd kohtu poolt heaks kiidetud kokkuleppe sätet muuta, peab enne asja uuesti kohtusse andmist püüdma leida lahenduse perevahendusmenetluses. Vastasel juhul ei võta kohus asja menetlusse.

See kehtib taotluste suhtes, mis käsitlevad järgmist:

lapse või laste harilik viibimiskoht;

suhtlusõigus ja õigus määrata ajutiselt lapse elukoht;

vanema panus alaealise lapse haridusse ja alaealisele lapsele elatise maksmine vanema hooldusõiguse teostamisega seotud otsused.

Perevahenduses osalemine ei ole enne uuesti kohtusse pöördumist kohustuslik, kui:

kui üks vanem on väärkohelnud teist vanemat või last või taotletakse pooltevahelise kokkuleppe kinnitamist,

kohtu hinnangul esineb selleks mõni muu õiguspärane põhjus.

23. märtsi 2019. aasta seadusega nr 2019-222 (aastate 2018–2022 programmitöö ja kohtusüsteemi reformi kohta) muudeti mõne kohtuvälise lahendamise viisi, sealhulgas vahenduse kasutamine kohustuslikuks, kui tegemist on kuni 5000 euro suuruse nõudega või naabritevahelise vaidlusega või naabruskonnas tekitatud ebameeldivustega. Sellisel juhul tuleb enne kohtusse pöördumist püüda asi lahendada kas lepitaja juhitava lepituse, vahenduse või osalusmenetluse (*procédure participative*) teel. Vastasel juhul võib kohus omal algatusel otsustada, et hagiavaldus on vastuvõetamatu. Seadusega on siiski ette nähtud viis erandit:

kui vähemalt üks pooltest taotleb, et kohus kiidaks kokkuleppe heaks;

kui enne kohtusse pöördumist tuleb kaebus esitada otsuse teinud organile;

kui õiguspärastel põhjustel ei ole võimalik kasutada ühtegi esimeses lõigus nimetatud vaidluste rahumeelse lahendamise vahendit, eriti kui lepitajad ei ole mõistliku aja jooksul kättesaadavad, või

kui kohaldatakse erisätet, millega nõutakse kohtult või haldusasutuselt eelneva lepituskatse tegemist;

kui võlausaldaja on algatanud väiksemate nõuete lihtsustatud menetluse, kuid see ei anna tulemust.

Vaidluste lahendamiseks halduskohtus võib olla nõutav kohustuslik eelnev vahendusmenetlus, mis on tasuta ja milles osaleb vahendaja, kes määratakse vaidluse liigi järgi. Praegu pakutakse kohustuslikku eelnevat vahendamist vaidluste puhul, mis käsitlevad tööhõivekeskuse *Pôle emploi* otsuseid ja teatavaid riigiametnikke puudutavaid otsuseid (vt 25. märtsi 2022. aasta dekreet nr 2022-433, mis käsitleb kohustuslikku eelnevat vahendusmenetlust, mida kohaldatakse teatavate avaliku teenistuse vaidluste ja teatavate sotsiaalsete vaidluste suhtes).

Vahendusmenetlus kriminaalasjades

Kui ilmneb, et selline meede tõenäoliselt tagab kannatanule tekitatud kahju hüvitamise, kõrvaldab kuriteost tuleneva kahju või aitab kaasa kuriteo toimepanija rehabiliteerimisele, võib prokurör kriminaalmenetluse seadustiku artikli 41-1 kohaselt enne avalikus menetluses otsuse tegemist kas otse või peaprokuröri määratud vahendaja vahendusel korraldada kuriteo toimepanija ja ohvri vahel vahendusmenetluse kas kuriteoohvri taotlusel või tema nõusolekul.

Vahendusmenetlus kriminaalasjades võimaldab kuriteoohvri ja kuriteo toimepanijal aktiivselt osaleda kuriteost tulenevate küsimuste lahendamisel ning hüvitada igasugune kuriteoga tekitatud kahju. Seda protsessi viib ellu prokuröri määratud kriminaalasjade vahendaja ja see peab võimaldama kuriteoohvri end vabalt väljendada, fakte seostada ja oma ootused seoses kantud kahju ja nõutava hüvitisega teatavaks teha. Kohtudes kuriteoohvriga silmast silma, peab kuriteo toimepanija teadvustama oma tegusid ja selle tagajärgi, et vältida korduvaid kuritegusid.

Kui vahendusmeede jääb kuriteo toimepanija käitumise tõttu ellu viimata, võib prokurör algatada menetluse, kui ei ilmne uusi tõendeid. Karistusseadustiku artikli 132-80 kohane vahendusmenetlus kriminaalasjades on keelatud paarisuhtes aset leidnud vägivallajuhtumite puhul, sest 30. juuli 2020. aasta seaduse nr 2020-936 eesmärk on kaitsta perevägivalda ohvreid.

Vahendust reguleerivad normid

Vahendajate riiklik eetikakoodeks on ELi vastu võetud koodeks.

Ka äriühingute vahendajad lähtuvad sekkumisel avaliku võimu tegevuspõhimõtetest.

„Akrediteeritud“ perevahendusteenuste puhul – st teenused, mida rahastatakse riiklikust peretoetuste fondist, põllumajanduslike vastastikuste hüvitiste fondist ja justiitsministeeriumi vahenditest – on võetud kohustus järgida teatavaid riiklikes juhistes nende teenuste osutamisele ja kvaliteedil kehtestatud standardeid; need standardid on sätestatud riiklikus võrdlusraamistikus.

2017. aastal võeti vastu haldusvaidluste vahendajate haldusvahenduse [eetikaharta](#).

9. oktoobri 2017. aasta dekreedis nr 2017-1457 (apellatsioonikohtute vahendajate nimekirjade kohta) on sätestatud sellisesse nimekirja kandmise tingimused. Tingimused on järgmised:

isikule ei ole mõistetud karistusregistri vormil nr 2 loetletud karistusi, teda ei ole tunnistatud teovõimeetuks ega temalt ei ole õigusi ära võetud;

isik ei ole pannud toime ebaausaid ega vääritud tegusid, millele oleks järgnenud distsiplinaar- või halduskaristus, mis seisneb tegutsemisõiguse äravõtmises, nimekirjast kustutamises, ametist tagandamises või tegevusloa või loa kehtetuks tunnistamises;

isikul on tõend koostamise või kogemuse kohta, mis tõendab tema sobivust füüsiliste ja juriidiliste isikute jaoks vahendajana tegutsemiseks: iga füüsilise isik, kes on juriidilise isiku liige ja kes viib ellu vahendusmeetmeid, peab vastama füüsilistele isikutele kehtestatud tingimustele.

Teave ja väljaõpe

Prantsusmaa positiivses õiguses ei nõuta praegu vahenduse pakkumiseks eriväljaõpet.

Perekonnaasjade vahendaja riikliku diplomi (DEMF) olemasolu. Selle diplomi saamine ei ole perelepitajana tegutsemiseks vajalik tingimus. Küll aga on see vajalik selleks, et töötada akrediteeritud perevahendusteenistuses.

Kriminaalasjades on nii füüsilistel isikutel kui ka nõuetekohaselt registreeritud ühendustel lubatud täita vahendaja ülesandeid kohtu- ja apellatsioonikohtu menetlustes vastavalt karistusseadustiku artiklites R. 15-33-30 sätestatud menetlustele. Vahendajad saavad vähemalt 35 tundi esmast koolitust ja kogu ülejäänud tööelu jooksul täiendõpet.

Kui suured on vahendusmenetluse kulud?

Kohtulik või kohtuvälise vahenduse vaidluste alternatiivse lahendamise viisina on tasuline.

Vahendusmenetlus on tasuta, kui kasutatakse ühte paljudest riiklikest vahendusteenuse osutajatest või kui see määratud kriminaalasjas. Sama kehtib ka siis, kui see on halduskohtusse pöördumise kohustuslik eeltingimus.

Vahendajate tasud võib katta tasuta õigusabi korras vastavalt 19. detsembri 1991. aasta dekreeidi nr 91-1266 artiklile 118-9 jj. Need tasud ei tohi siiski ületada 256 eurot ühe poole kohta või 512 eurot kõigi poolte kohta kokku.

Kohtu määratud vahendusmenetluse puhul määrab tasud kindlaks õiguskulusid hindav kohtunik pärast seda, kui vahendaja on oma ülesande täitnud, võttes aluseks aruande vahendaja tegevuse või kulude kohta (19. detsembri 1991. aasta dekreet nr 91-1266 artikkel 119). Õiguskulusid kindlaks määrav kohtunik määrab kindlaks deposiidi ja tasu summa (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 131-6 ja 131-13). Kuna õigusnormides ei ole sätestatud täpseid tasumäärasid, on perevahendusteenuste ühikuhind varieeruv.

Riiklikult rahastatavad vahendustalitused kohustuvad kohaldama perepoolse rahalise osaluse riiklikku skaalat. Kummagi poole rahaline osalus jääb sõltuvalt poolte sissetulekust vahemikku 2–131 eurot vahenduskohtumise kohta.

Kas vahenduse teel saavutatud kokkulepet saab täitmisele pöörata?

Kui pooled jõuavad kokkuleppele, on see neile siduv, nagu mis tahes muugi leping.

Poolte soovi korral on võimalik muuta kokkulepe täitmisele pööratavaks, esitades selle kinnitamiseks pädevale kohtule (vt tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 1565; halduskohtumenetluse seadustiku artikkel L. 213-4) või kohtu kantseleile advokaadi koostatud dokumendi vastavalt 22. detsembri 2021. aasta seadusele.

Kui vahendus toimub kohtumenetluse raames, on tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikliga 131-12 ette nähtud, et poolte esitatud kokkuleppe kinnitab poolte avalduse alusel asja arutav kohus.

Tsiviiltäitemenetluse seadustiku artikli L111-3 lõikes 1 on sätestatud, et kohtuliku või kohtuvälise vahendamise teel saavutatud kokkulepped, mille üldkohus või halduskohus on tunnistanud täidetavaks, on täitedokumentid.

Kriminaalasjades vahendamise kohta on kriminaalmenetluse seadustiku artikli 41-1 lõikega 5 ette nähtud, et kui kurjategija on võtnud kohustuse kannatanule kahju hüvitada, võib kannatanu seda teadet silmas pidades nõuda kahju sissenõudmist vastavalt kohtu ettekirjutusele maksmise kohta kooskõlas tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud normidega.

Viimati uuendatud: 20/04/2023

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.